

MASARYKOVA UNIVERZITA

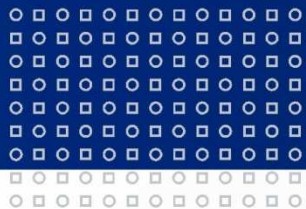
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Možnosti zápisu znakového jazyka

Bc. Jan Fikejs

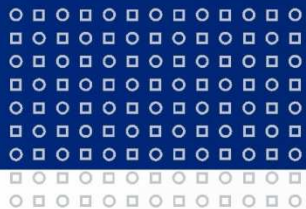
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Glosy vs. notační systémy

- ☞ srozumitelné i pro „laiky“
- ☞ jednoduchost
- ☞ zápis většinovým jazykem
- ☞ bez znalosti ZJ nelze reprodukovat
- ☞ nutné znát konkrétní typ zápisu
- ☞ zápis konkrétní podoby znaku
- ☞ manuální + nemanuální složka

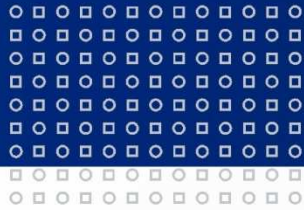

Parametry znaku

- místo artikulace (*umístění znaku v prostoru*)
- tvar ruky
- pohyb rukou
- orientace dlaně a prstů
- kontakt
- (*vzájemná poloha rukou*)

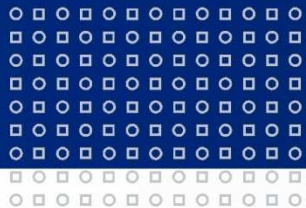

Historie

- 1960 – William C. Stokoe
- 1974 – Valerie Sutton (*SignWriting*)
- 1982 – Martin D. Colvill (*ENCS*)
- 1987 – Siegmund Prilwitz (*HamNoSys*)
- 1993 – A. Macurová (*modifikace SNS pro ČZJ*)
- 1998 – Berley SL Project (*BTS*)

První notační systém – Stokoeho notace

- 1960 – William C. Stokoe
  - (A Dictionary of American Sign Language on Linguistic Principles)*

Handwritten Stokoe notation symbols, including various letters with diacritics and mathematical symbols, arranged in four rows:

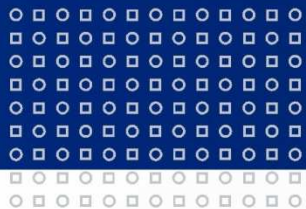
Row 1: $B_a B_a^{z\sim}$ $\ddot{V}\ddot{V}^{\dot{a}}$ $3^\perp$ $[\ ] \sqrt{C^\dagger} \sqrt{C_X^v}$ $\} Y^{\circ}$ $\sqrt{G_\Lambda} <v <$

Row 2: $\bar{B}_a \sqrt{B_\Lambda} \psi$ $G^\perp$ $B_\Lambda^! B_\Lambda^{\ddagger}$ $D \dot{A}^{\otimes x}$ $\underline{B}_D B_D^\perp$

Row 3: $G^>$ $\wedge \dot{5}^x$ $[\ ] \sqrt{C^\dagger} \sqrt{C_X^v}$ $X_1 X_1^{\ddagger}$ $B_T V_D^v$

Row 4: $\bar{B}_a L \#$ $X_1 X_1^{\ddagger}$

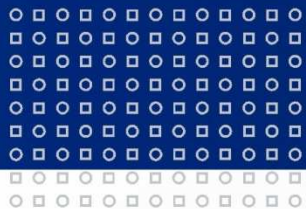

Stokoeho notace

- symboly latinské abecedy
- lineární zápis
- původně jen tři parametry znaku
  - místo artikulace, tvar ruky + orientace, pohyb
- absence nemanuální složky
- původně jen pro ASL
  - 1984 – BSL (Brenann, Colville, Lawson)
  - ...
  - 1993 – ČZJ (Macurová, 1996 Beneš)

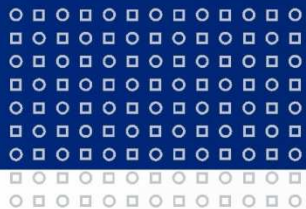

Stokoeho notace – tvary rukou

<u>Name</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Index	G	allocheric forms: <u>g</u> , <u>d</u> , <u>l</u> of Fig.1
H-hand	H	the <u>h</u> , <u>u</u> , <u>n</u> of Fig.1; first two fingers extended and joined
Pinkie or I-hand	I	the little finger projects from closed hand; <u>i</u> , Fig.1
K-hand	K	the index, 2nd, and thumb make <u>k</u> , Fig.1
L-hand	L	the thumb and index make right angle; <u>l</u> , Fig.1
Bent-hand	M	the hand makes a dihedral angle, one allocher is the <u>m</u> of Fig.1

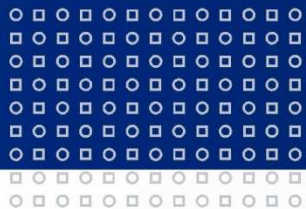

Stokoeho notace – pohyb

<u>Name</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Vertical motion	^	upward motion
	v	downward motion
	∨	up and down motion
Lateral motion	>	rightward motion
	<	leftward motion
	∩	right and left motion
To and fro motion	T	toward signer
	⊥	away from signer
	I	to and fro

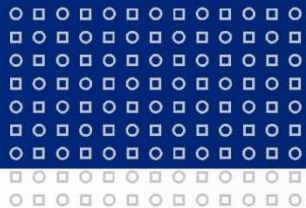

SNS (Beneš) – přímé pohyby

přímé pohyby (ORI 1 a ORI 2 se nemění)			
^	dopředu	⇒	doprava + nahoru
∨	dozadu	↑	dopředu + dolů
<	doleva	↓	dozadu + dolů
>	doprava	⇐	doleva + dolů
⌈	nahoru	⇒	doprava + dolů
⌋	dolů	↖	dopředu +doleva + nahoru
⌌	dopředu + doleva	↗	dopředu + doprava + nahoru
⌍	dopředu + doprava	↙	dozadu + doleva + nahoru
⌎	dozadu + doleva	↘	dozadu + doprava + nahoru
⌏	dozadu + doprava	↖	dopředu + doleva + dolů
↖	dopředu + nahoru	↗	dopředu+ doprava + dolů
↘	dozadu + nahoru	↙	dozadu + doleva + dolů
↙	doleva + nahoru	↘	dozadu + doprava + dolů

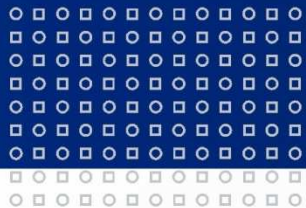

Stokoeho notační systém - lokace

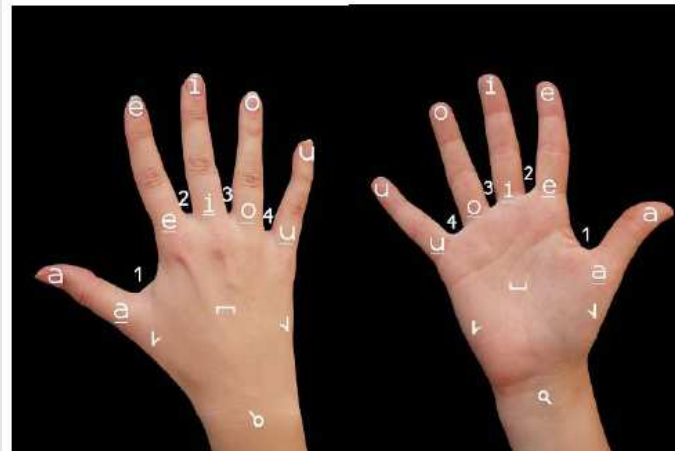
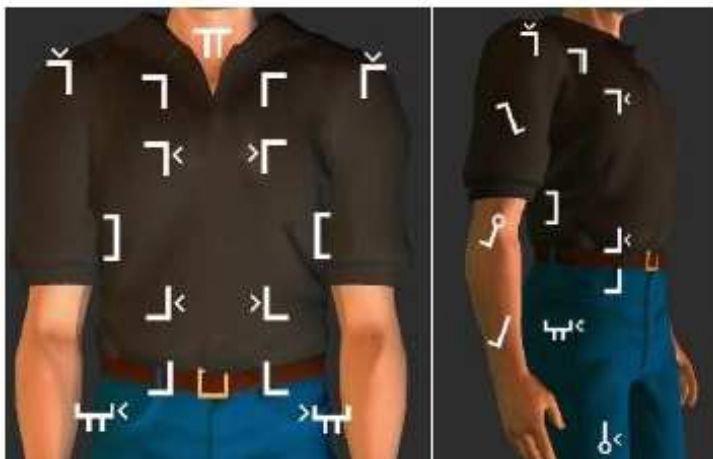
<u>Name</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Zero tab	∅ (or blank leftmost space)	the space in front of signer's body where hand movement is easy and natural; allochers--regions within the whole space
Face	○	the head itself and space around it
Brow	∩	the upper face from brows to hair line including temples
Mid-face	◦	the eyes, nose, or any point between ∩ and ∪ contrasting with them
Lower face	∪	the chin, mouth, or lips
Side face	)	the cheek, ear, or jaw
Neck	∩	the space between chin and chest
Body or trunk	[ ]	the space from shoulders to hips inclusive
Upper arm	\	the region of the biceps
Elbow	∨	the distal side of forearm, or elbow itself
Supine arm	Q	the proximal side of forearm or wrist
Prone arm	∅	the distal side of wrist or back of hand

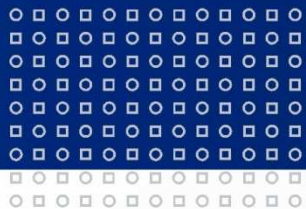

SNS (Brennan a kol. + Macurová / Beneš) - lokace

∅	neutrální prostor (prostor před tělem, kde se ruce pohybují a volně)	} tvář(e)	↖	horní část paže (od loktu k rameni)
V	celý obličej	) ucho/uši	✓	dolní část paže (od zápěstí k loktu)
∨	horní část hlavy	Π krk	∩	loket
>	horní část obličeje, čelo	□ horní část trupu	∩	vnější zápěstí (dlaň dolů)
<	oko/oči	⊥ dolní část trupu	∩	vnitřní zápěstí (dlaň nahoru)
Δ	nos	∩ ramena	∩	bok(y)
∩	dolní část obličeje, brada	∩ hruď	∩	stehno
∩	pod bradou	∩ pas a těsně pod ním	∩	od kolena ke kotníku
∩	ústa a rty	[ ] levá / pravá hrana trupu (od podpaží k bokům)		

SNS (Macurová) – matrice pro zápis znaků

☒ **TAB DEZ** ^{ORI1 ORI2} **SIG**

Příslušnými symboly se zapíše nejprve místo, kde se znak artikuluje (TAB), potom tvar ruky, která artikuluje (DEZ), orientace dlaně (ORI1), orientace prstů (ORI2) a pohyb (SIG).

☒ **TAB DEZ** ^{ORI1 ORI2 (HA)} **DEZ** ^{ORI1 ORI2} **SIG**

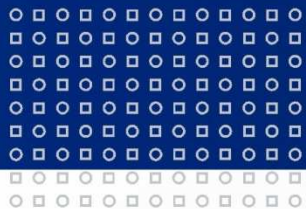
Příslušnými symboly se zapíše nejprve místo, kde se znak artikuluje (TAB), pak tvar levé ruky (DEZ) a orientace její dlaně a prstů (ORI), tvar pravé ruky (DEZ bude totožné s DEZ již zapsaným) a orientace její dlaně a prstů (ORI), dále pohyb rukou (SIG) a příp., pokud je to nutné, také jejich vzájemná poloha (HA).

☒ (manuální) **TAB** ^{ORI1 ORI2 (HA)} **DEZ** ^{ORI1 ORI2} **SIG**

TAB DEZ ORI1 ORI2 (HA) SIG

	U pravé strany hrudi je postavena pravá ruka Y (dlaň dolů, prsty doleva); ruka opakovaně kontaktuje hruč. Český ekvivalent: zajímavý, zajímat se, zájem.
	Pravá ruka A je postavena (s dlaní k tělu a prsty doleva) u levé strany čela; ruka vykoná pohyb doprava. Český ekvivalent: sklo, skleněný.

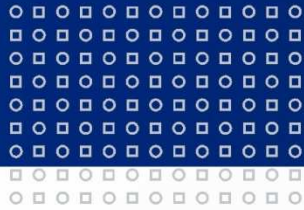

Stokoeho notace – nemanuální složka

<u>Name</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Affirm	1	head bends very slightly forward and returns, or eyes lower and raise, or both together (written before symbols for sign nearest it in time)
Query	2	face 'opens', eyebrows raise, eyes open wide, chin or mouth lowers (written after symbols for sign nearest it or at the end of a stretch of signing)
Negate	3	head shakes (written before symbols for sign nearest its occurrence or at the beginning of a stretch of signing)

Stokoeho notační systém (SNS)

The illogical but often heard 'I don't think it's a good idea', has a close equivalent in signs:

${}_3 \wedge G^{x\oplus} B_a B_a^{y^x} \sim I^{x^A}$

'I don't have it', is but one sign with the negation signals: ${}_3 [ ] B^T$.

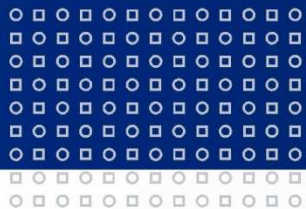
A signer asked, 'How was the movie?' might reply either:

$[ ] B^{x\oplus} 1$ 'I enjoyed it.'

or: ${}_3 [ ] B^{x^i} 1$ 'I didn't enjoy it.'

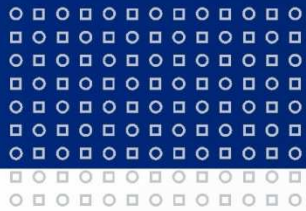

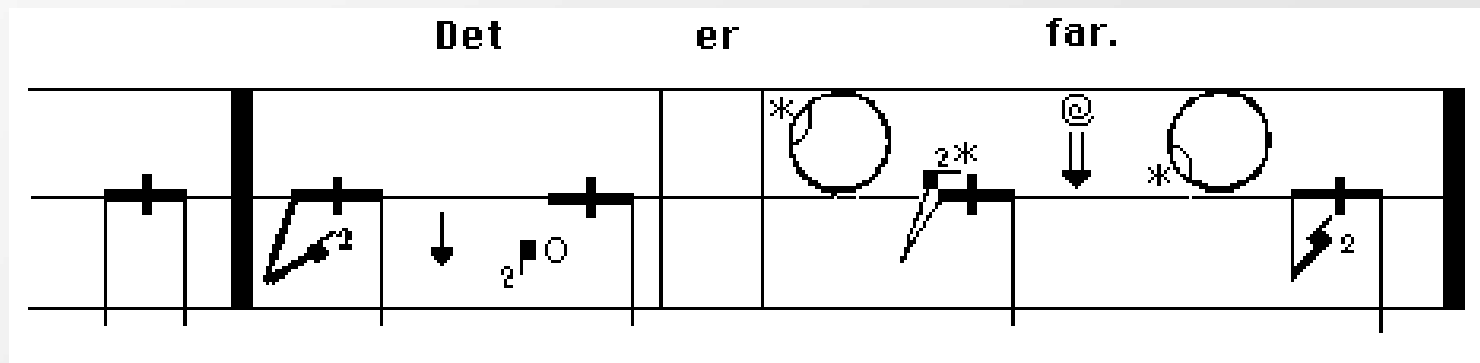
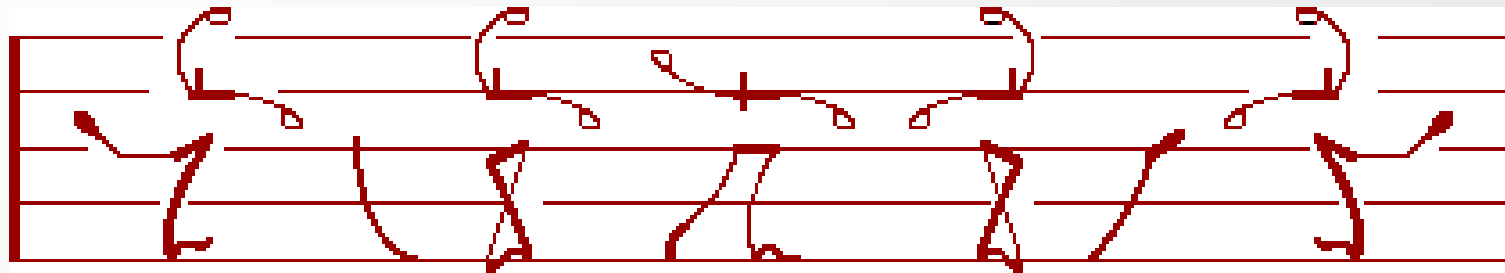
SignWriting (znakopis)

- 1974 – Valerie Sutton (Dánsko)
- vznikl úpravou notace tanečních pohybů
- prostorový zápis
- ikoničnost symbolů
- manuální i nemanuální složka
- možnost zápisu delších promluv
- „zápis pro každodenní použití“

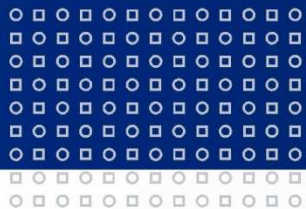

DanceWriting x SignWriting

SignWriting (znakopis)

Znak: ČESKÝ

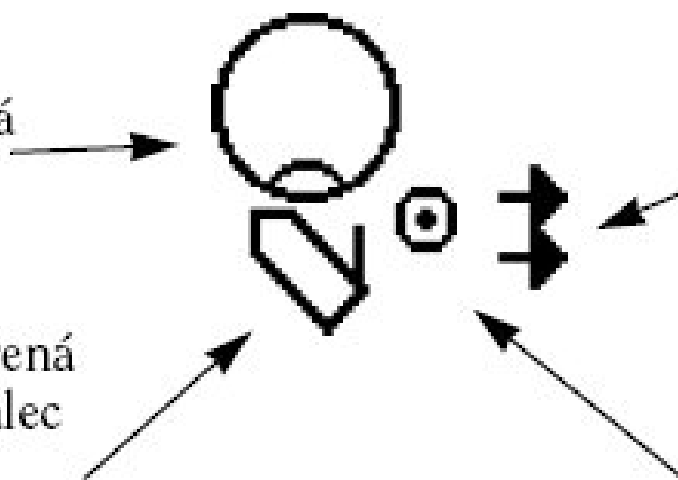
Jednoruční znak

Místo artikulace:

na bradě (ruka začíná pohyb na bradě)

Pravá ruka:

tvář ruce „B1“ (otevřená dlaň, prsty u sebe, palec je odkloněný), symbol ruky je *prázdný*, tzn. dlaň je směrem k tělu

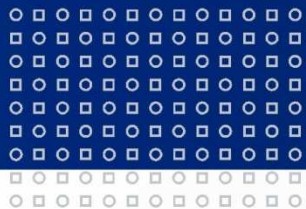

Pohyb:

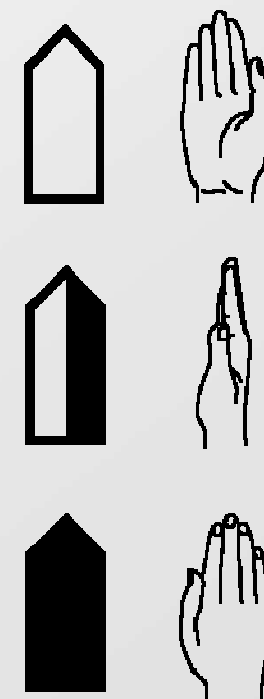
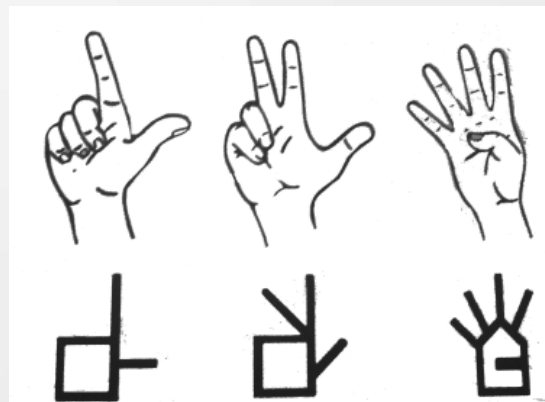
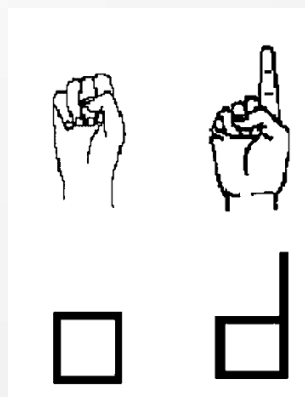
symbol „dvě černé šipky“ - 2x krátký opakovaný pohyb směrem doprava

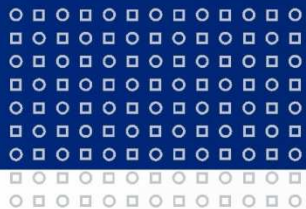
symbol „kolečko s tečkou“ - ruka se pohybuje po povrchu, v tomto případě po bradě

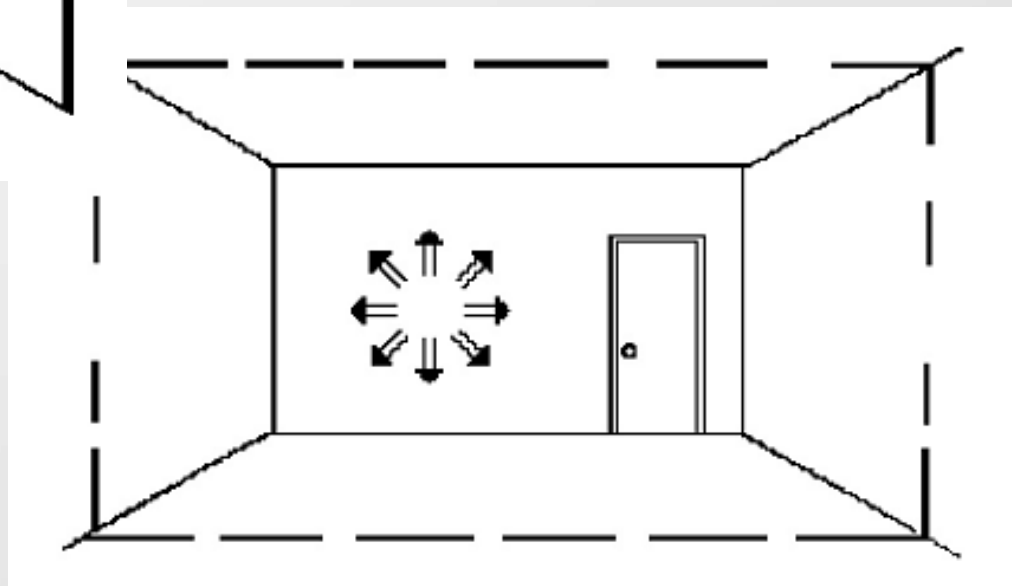
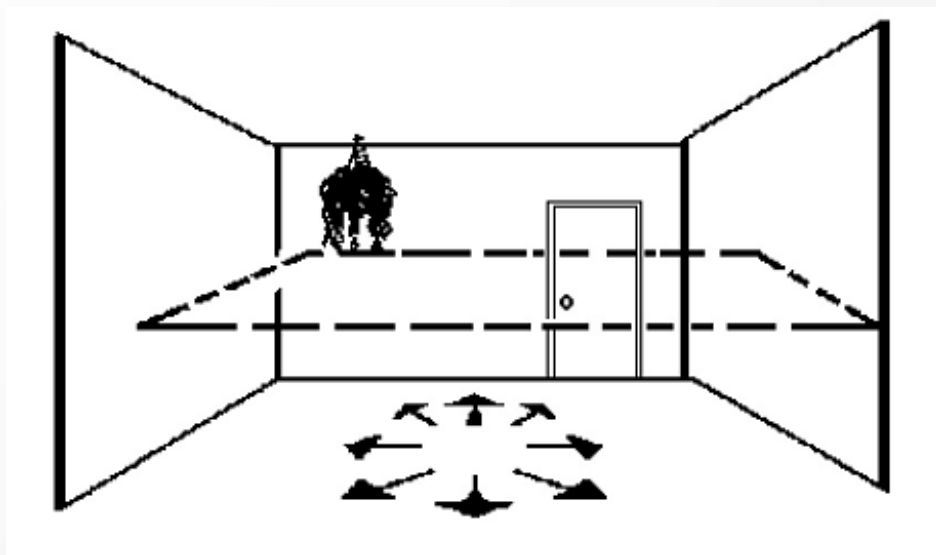

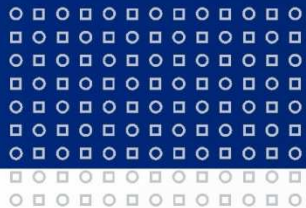
SignWriting (znakopis)

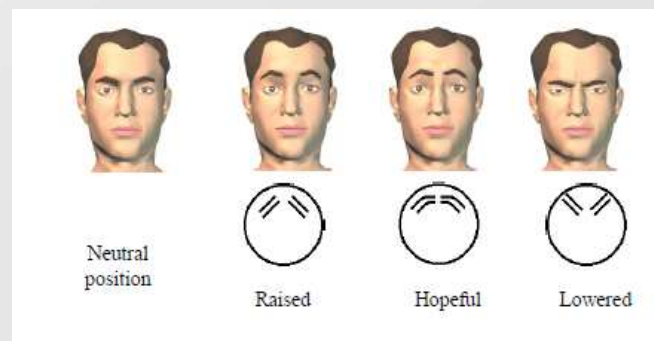
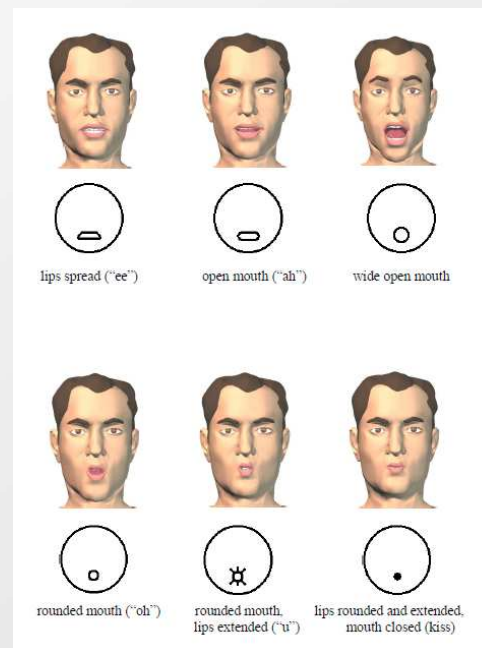
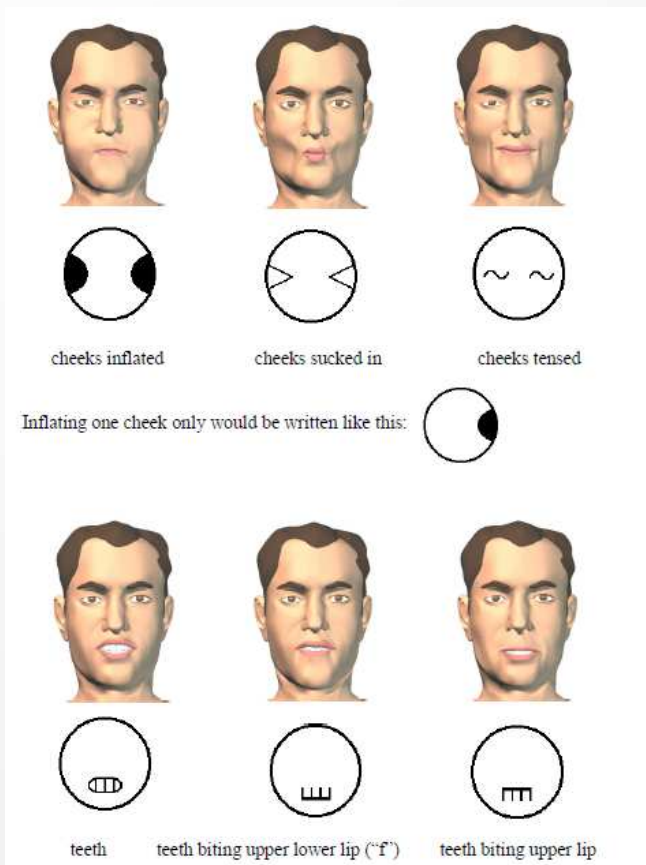

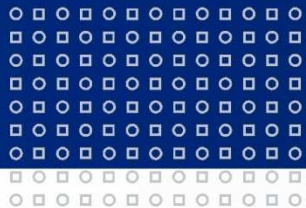
SignWriting (znakopis)

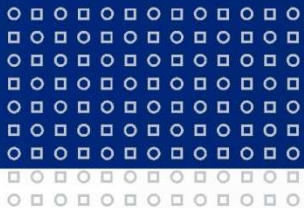
SignWriting – nemanuální složka

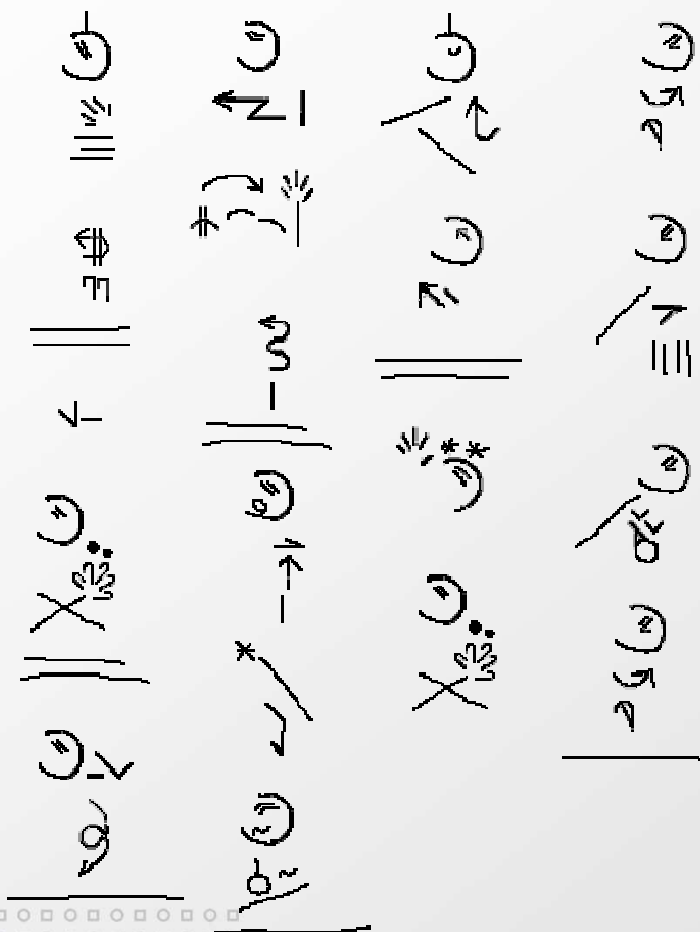

SignWriting

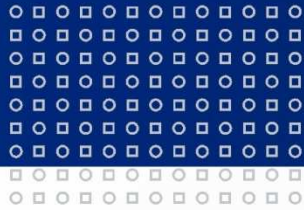
SignWriting - těsnopis

- ❑ vznikl v roce 1980
- ❑ nejedná se o pouhý zápis SignWritingu rukou, který není nijak zjednodušený

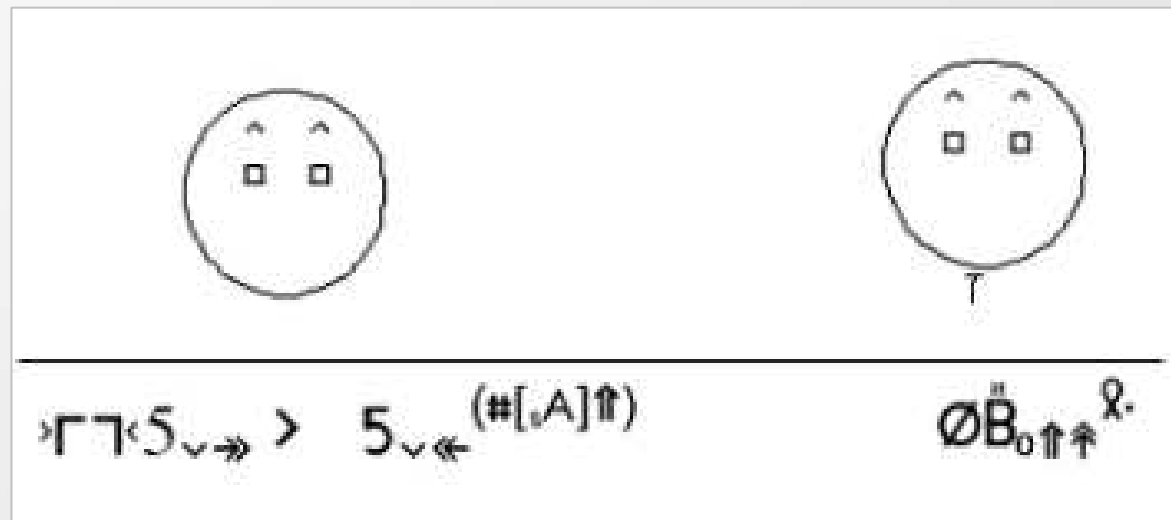

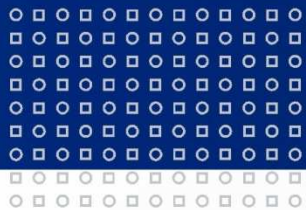

The Edinburgh non-manual coding system

- 1982 – GB, Colvill, Denmark, Mason, Brenann
- rozšířením SNS o nemanuální složku a dynamiku pohybu
- mluvní/orální komponenty jen poznámkou
- možnost zápisu delších promluv

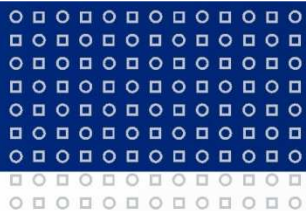

HamNoSys

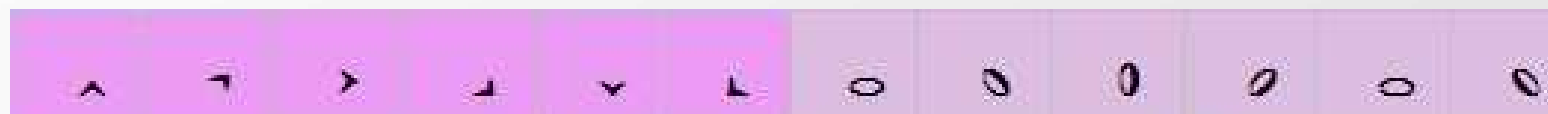
- ❏ Hamburger Notation System für Gebärdensprachen
- ❏ 1987 – (Německo) Siegmund Prilwitz a jeho tým
- ❏ založen na bázi SNS, ikonické symboly
- ❏ 6 základních tvarů rukou, 6 odvozených, 19 modifikátorů
- ❏ snaha o univerzální použitelnost
- ❏ zápis pomocí tří matic pro typy znaků:
  - ❏ jednoruční, symetrické, asymetrické

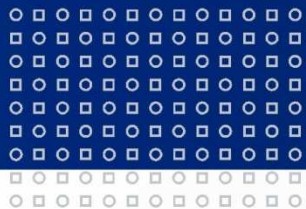
HamNoSys

vzájemná poloha rukou	<u> tvar domi- nantní ruky</u>	orientace prstů	orientace dlaně	<u> tvar nedomi- nantní ruky</u>	orientace prstů	orientace dlaně	místo artikulace	pohyb
-----------------------	------------------------------------	-----------------	-----------------	--------------------------------------	-----------------	-----------------	------------------	-------

šablona pro zápis dvouručního asymetrického znaku

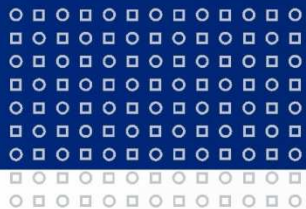

The Berkley Transcription System

- 1998-2001 – tým američanů a holanďanů
- vychází ze systému CHILDES
- zápis pomocí zkratek běžným písmem
- bez znalosti jazyka nelze interpretovat

(sit_on)-pm'PL_VL-pm'TL-loc'PL_VL_TOP-
pst'STR = 'sit on a horse'
(mount)-pm'PL_VL-pm'TL-gol'PL_VL_TOP-
pst'STR = 'get on a horse'

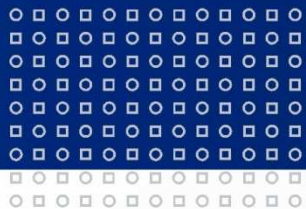

The Berkley Transcription System

- glosa / označení KLF
- dráha pohybu
- umístění (prostorové vztahy)
- pozice
- orientace
- nemanuální komponenty
- operátor (negace, otázka, příkaz)
- modifikace (rychlost pohybu)
- indikátor promluvy (potvrzení, souhlas, podnícení k odpovědi)
- pocit
- střídání rolí
- pohled
- aspekt
- ...

MASARYKOVA UNIVERZITA

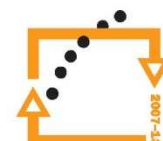
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

teiresias.muni.cz

Děkuji za pozornost.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

